

BOEKBEoordelingen

DANIEL JENKINS, *The Educated Society*, Faber and Faber, 24 Russell Square London W.C.1, 1966, 256 p.

Als gevolg van de enorme uitbreiding van het onderwijs, het wetenschappelijk onderwijs daaronder begrepen, zijn wij op weg naar de "the educated society", waarin de scholing van dominerende betekenis zal zijn. De auteur van dit boek, universiteitspredikant van de Universiteit van Sussex, vraagt zich af wat de maatschappelijke gevolgen van deze ontwikkeling zullen zijn. Hij onderzoekt daartoe eerst de oorzaken van deze expansie. Vervolgens bespreekt hij de nieuwe relatie, die erdoor ontstaat tussen de academische gemeenschap en de maatschappij. Maar reeds hier doet hij meer dan beschrijven, hij roept op tot bezinning en positiekeuze. "Sometimes universities give the impression of believing in research about everything except those matters which have a practical bearing on their own job." (p. 47), zegt hij.

Jenkins leidt zijn lezer tot zulk een onderzoek in en hij uit daarbij vele stimulerende gedachten. De taak van de universiteit in onze huidige samenleving gaat hem zeer ter harte. Een thema, dat telkens terugkeert is in de volgende zinsneden neergelegd. "Vocational education pursued in an illiberal manner produces uncreative philistines. Liberal education without any vocational reference engenders dilletantism and intellectual irresponsibility." (p. 41).

Een andere reeks beschouwingen volgt onder het hoofd: de opvoeding tot volwassenheid. Jenkins is van mening dat de universiteit in dit verband een zware verantwoordelijkheid heeft. Vervolgens vraagt de auteur zich af hoe in deze maatschappij met haar verscheidenheid van waarden, de intellectuele vitaliteit behouden kan blijven. Het boek eindigt met een beschouwing over de Engelse onderwijsorganisatie.

Het is een rijk en stimulerend geschrift.

PH. J. I.

F. V. N. PAINTER, *Luther on education*. Uitgave Concordia Publishing House, St. Louis, Mo. U.S.A., 282 blz. paperback, f 8.75.

Deze recensie is allereerst bedoeld als een waarschuwing. Het boek prijkte op een aanbieding van een bona-fide relatie: Nieuw verschenen werken. Het was inderdaad pas verschenen, maar bleek een herdruk te zijn van een in 1889 verschenen werk, welk feit niet was vermeld en ook de betrokken boekhandel niet bekend was. Bij sommige uitgevers blijkt de gewoonte te bestaan bij naam en titel niet het jaar van uitgave te vermelden. Het lijkt mij goed deze „gewoonte”, minder vriendelijk uitgedrukt, deze mogelijke vorm van misleiding, te signaleren.

Maar de overweging dat toch ook in 1889 een goed boek over *Luther on education* geschreven kon worden, deed mij besluiten het boek te behouden en te lezen. Painter was vermoedelijk hoogleraar, in ieder geval

blijkens het titelblad „Author of a „History of education”. Het bevat een historische introductie en een vertaling van Luthers twee belangrijkste pedagogische verhandelingen:

„An die Ratsherren aller Städte deutschen Landes, dasz sie christliche Schulen aufrichten und halten sollen”, en: „Eine Predigt, dasz man die Kinder zur Schule halten solle.”

De vier eerste hoofdstukken van de introductie hebben met „education” weinig te maken, ondanks de titels. Ze behandelen de oorzaken der reformatie; het pausdom en de volksontwikkeling; het protestantisme en de volksontwikkeling; opvoeding en onderwijs voor de reformatie. Ze zijn fel-anti-papistische geest geschreven, geven veeleer vinnige kritiek op paus en katholieke geestelijkheid dan beschouwingen over volksopvoeding en volks-onderwijs: „The text-books in Roman Catholic schools are mutilated and falsified in the interests of Rome”. Voor wie het nog niet wist: „In view of this discussion, it clearly appears that in principle and in fact Protestantism is the mother of popular education the friend of culture.” Misschien heeft men deze miskenning der realiteit enerzijds, deze botte zelf-verheerlijking anderzijds tachtig jaar geleden in (bepaalde kringen van) de U.S.A. aanvaard, maar wat beweegt een uitgever een dergelijk hatelijk-eenzijdig werk in 1966 opnieuw uit te geven?

Het vijfde hoofdstuk over de persoon Luther is op zichzelf een goed hoofdstuk, maar ook eenzijdig verheerlijkend. Over Luthers zwakheden wordt snel heengegleden en vergoelijkend geproken. Hij was onverdraagzaam en „not free of violence”. Dat was hij inderdaad niet. Painter is althans eerlijk genoeg de woede te beschrijven die Luther bezielde tijdens de Boerenopstand van 1524-1525: „Such times have come that a prince can serve heaven better with bloodshed than others with prayer. . . . Therefore, dear lords, let him who can, thrust, strike, and kill.” Painter vindt woorden van verontschuldiging vanwege Luthers gehechtheid aan sociale orde.

Luther als pedagoog leren we kennen in de hoofdstukken VI, VII en VIII: Luther on domestic training; Luther on schools; Luther on studies and methods (blz. 113 - 168). Déze hoofdstukken zijn inderdaad de moeite van het lezen waard. Luther blijkt hier in verschillende opzichten voorloper te zijn van de grote pedagogen uit de zeventiende en achttiende eeuw. Hij spreekt hier gedachten uit die we terugvinden bij Ratke, Comenius, Locke, Rousseau, Pestalozzi. Dat blijkt ook uit het overzicht van zijn pedagogische verdiensten op blz. 167. Maar wie zich in Luther als pedagoog verdiepen wil, kan toch beter bij moderne uitgaven terecht, b.v. de uitgave van Luthers pedagogische geschriften, Paderborn 1957, Schöningsh Sammlung Pädagogischer Schriften.

VAN DER VELDE